

**ŞIRNAK'TA KÖMÜR ÜRETİMİYLE UĞRAŞAN FİRMALARIN
MALİ YAPISI VE KURUMSALLAŞMA AÇIDAN
GENEL GÖRÜNÜMÜ-2010**

Fatih Mehmet ÖCAL*

Bülent DARICI**

Mete Cüneyt OKYAR***

ÖZET

Madencilik sektörü yüksek risk taşıyan, yoğun sermaye gerektiren ve uzun bir dönem sonunda semeresini veren yatırımlardan meydana gelmektedir. Aynı zamanda alt yapı olanaklarının tam olmadığı, birçok açıdan sosyal sorunla boğuşan yerlerde madencilik sektörü yapılmaktadır. Ancak tüm bu özelliklerin yanı sıra maden kaynaklarının da söz konusu bölgede bulunması şarttır. Bu bağlamda Şırnak ili tüm bu özellikleri taşıması bakımından madencilik sektöründe yer edinmeye çalışan bir il olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, Şırnak ilinde faaliyet gösteren maden işletmelerinin sorunları, üretim, istihdam ve satış beklentileri, kapasite kullanım oranları, sermaye oluşumu ve kar oranlarındaki değişimler, finansman teminleri ve yatırımları belirli seyirler dahilinde ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Madencilik Sektörü, Kömür Firmaları, Kömür Rezervi, Şırnak İli Kömür İş Kolu

* Y.Doç.Dr., Şırnak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

** Y.Doç.Dr., Şırnak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

*** Y.Doç.Dr., Şırnak Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

**THE FINANCIAL STRUCTURE OF THE FIRMS MINING COAL
IN ŞIRNAK CITY AND THEIR GENERAL OUTLOOK FROM
THE INSTITUTIONAL PERSPECTIVE- 2010**

ABSTRACT

The mining sector composes of the investments which is highly risky, requires plenty of capital and at the last step gives the yield. At the same time, the mining sector is carried out in the regions having infrastructure problems and struggling with lots of social problems. However, besides all these characteristics, the existance of the mine resources at the region is an obligation. In that sense, Şırnak city appears to be a city that tries to be involved in the mining sector because of the characteristics it has. In this study, the problems of the mining companies functioning in Şırnak city, the production, the employment and the sale expectations, the use of the capacity rates, the formation of the capital and the changes in the profit rates, the assurance of the financing and the investments are tried to be explained in a certain progress.

Key Words : *The Mining Sector, Coal Companies, Coal Reserves, Coal Business Line in Şırnak City*

GİRİŞ

Madencilik, tarih boyunca uygarlıkları şekillendiren temel sektörlerden biri olmuştur. Özellikle, insanlığın gelişim sürecinin son iki yüz yılındaki baş döndürücü ilerlemede kömür ve demirin önemini yadsımak mümkün değildir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da, bor, toryum ya da trona gibi yeraltı kaynaklarının insan yaşamının sürdürülebilmesi bakımından belirleyici olmaları muhtemeldir. Bu bakımdan, madencilik sektörü, dün olduğu gibi bugün de, uluslar için vazgeçilmez konumunu sürdürmektedir. Bu bakımdan, öncelikle, insanı ve insan emeğini merkeze koyan, bir yandan madencilik faaliyetlerinde kamunun etkin gözetim ve denetimini sağlarken, diğer taraftan söz konusu faaliyetlerin çevre ve ekosistemlerin korunmasını da gözetken, temel olarak ekonomik kalkınmaya ve yoksulluğun azaltılarak gelir dağılımının düzeltilmesi hedeflerine yönlendirilen bir ulusal madencilik politikasının oluşturulması, toplumun yararı bakımından son derece önemlidir (Tamzok, 2004: 5).

Madencilik sektörü bünyesinde yüksek risk taşıması, yoğun sermaye gerektirmesi ve uzun bir dönem sonunda semeresini veren yatırımlardan oluşması şeklinde tanımlanmaktadır. Madencilik çalışmalarının büyük kısmı yol su, elektrik, haberleşme gibi altyapı hizmetlerinin bulunmadığı, sosyal bakımdan gelişmemiş coğrafi bölgelerde yapılmaktadır. Madencilik bir diğer temel özelliği de bir maden yatağının bulunarak işletilmesi sürecinde maden yeri seçiminin isteğe bağlı olmamasıdır (Oygür, www.jmo.org.tr., E.T.: 17.06.2010).

Türkiye'deki asfaltit işletmeleri, 1978'de kesinleşen 2127 sayılı kanun uyarınca 1979'da TKİ'ye geçmiştir. İşletme, Güneydoğu Anadolu Asfaltit ve Linyitleri İşletmesi (GAL) adını almıştır. 2002 yılında, hükümetin genel ekonomik politikaları doğrultusunda TKİ'nin Şırnak ilinde bulunan faaliyetleri sona erdirilmiştir. Bunun üzerine TKİ, 63 adet asfaltit sahasının rüdvans (kiralama) usulüyle özel sektör tarafından işletilmesine karar vermiştir. İlk etapta 14 adet asfaltit sahasının özel sektöre devredilmesi işlemlerine başlanmıştır (<http://www.parkedelektrik.com.tr>, E.T.: 02.06.2010).

Türkiye'de bulunan asfaltit işletmelerinin tamamına yakını Şırnak ili ve çevresinde bulunmaktadır. Çalışmamız, bu işletmelerin Sosyo-ekonomik durumunu, kapasitelerini, rezerv miktarlarını, ihracat-ithalat yapısı yapmadıklarını v.b. değerlendirmeye yöneliktir. Bununla ilgili olarak bir anket çalışması düzenlenmiştir. Anket çalışması üç bölümden oluşmaktadır. Burada uygulanan anket çalışmasının üçüncü bölümü değerlendirilecektir.

1. KÖMÜR İŞLETMELERİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ VE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Çağımızın değişen koşullarına ve yeniliklerine hızla uyma yeteneğine sahip olan Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ'ler), toplumun yaratıcı potansiyelinin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Küçük işletmelerin ekonomik hayat için taşıdıkları önem; onların milli gelire, istihdama, verimliliğe, girişimci yetiştirmeye katkılarında ve rekabet taşıyıcı özelliklerinden gelmektedir. Ancak, bu alandaki verileri irdelerken, küçük işletmeleri sadece muhasebe kayıtları, ya da vergi levhaları açısından değerlendirme yanlına düşmemek gerekmektedir. Çok değişik açılardan ülke ekonomisine katkıları olan KOBİ'lerin üstünlükleri olduğu kadar, sorunlarının olduğu da bir gerçektir. Avrupa Birliği'ndeki KOBİ'lerde görülen pek çok sorun Türkiye'de daha ciddi boyutlarda yaşanmaktadır (Özgen, vd., www.dtm.gov.tr., E.T.: 10.06.2010).

Türkiye'deki işletmelerin önemli bir kısmı küçük ve orta ölçeklidir ve gelişmiş ülkelerdeki işletmelerle karşılaştırıldıklarında daha genç oldukları gibi ömürlerinin de daha kısa olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bu işletmelerin, uluslar arası büyük ve deneyimli işletmelerle rekabet etmeleri hayli zor olmaktadır (Aydın, 2008: 121-145).

Ülkemizde kömür işletmelerinin pek çoğu KOBİ niteliğine sahip küçük işletmelerden oluşmaktadır. Bu özellikleri itibariyle KOBİ'lerin yaşadığı çoğu yönetimsel, mali vb sorunlar diğer KOBİ'lerin yaşadığı sorunlarla benzerlik göstermektedir.

Kömür işletmeleri açık ocak rezervli olanlar ve yer altı işletmeleri şeklinde ikiye ayrılır. Kömür üretiminde nispeten verimli olan açık ocak rezervlerimiz hızla tükenmektedir. Yeraltı işletmeleri ise, ülkemizde uygulanmakta olan teknoloji ve işletme modelleri nedeniyle kömürü oldukça pahalıya üretmekte, giderek tüm toplumun yükünü çektiği birer kambur haline gelmektedir. Yeraltından düşük maliyetlerle kömür üretilmesini engelleyen en önemli iki unsur, modern teknolojinin yokluğu ve modern işletme yöntemlerinin sağlanamamış olmasıdır. Bu ifa unsuru ortadan kaldırabilmenin yolları da aynı çözümden geçmektedir: Sermaye yatırımı ve modern işletme şirketlerinin kurulması (Aydın, 2000: 23-26).

Dünya'da ve Türkiye'de KOBİ'lerin ekonomik yaşamda bir takım avantajları olmasına rağmen önemli sorunları da bulunmaktadır. İşletmelerin karşılaştıkları bu sorunları; finansal kaynak yetersizliği, yeterli kalifiye eleman temin edilememesi ve hizmet içi eğitimin eksikliği nedeniyle yaşanan problemler, mali olanaklar nedeniyle yeni teknolojilerden yararlanılamaması, üretimle ilgili hammadde ve malzeme temininde yaşanan güçlükler ve pazarlama, Ar-ge, kapasite kullanımları, teşvikler, kredi temininde yaşanan zorluklar şeklinde sıralayabiliriz (Bilici, <http://e-dergi.atauni.edu.tr>., E.T.: 23.06.2010).

2. ANKET ANALİZ VE DEĞERLENDİRMESİ

Şırnak ilinde kömür üretimiyle uğraşan firmaların ekonomik sorunları, sorunlar krizler karşısındaki davranışları, finansal yapılaşma ve kurumsallaşma düzeyinin ortaya konulması ve geleceğe yönelik beklentilerini göz önüne konulması için yapılan anket uygulaması ve sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Yapılan anket uygulaması ile Şırnak ilinde kömür üretimi alanında faaliyet gösteren firmaların 2008 yılı büyük dünya krizi başta olmak üzere ekonomik sorunlar karşısında üretim, yurt içi satış ve istihdam düzeyindeki değişmelerle gelecek dönem için beklentileri ve ülke ekonomisi hakkındaki genel bakış açılarının ortaya konulması amaçlanmıştır.

2.2. Anket Uygulamasının Örneklem Kitlesi

Bu anket uygulamasında 2010 yılı başı itibariyle Şırnak ilinde kömür üretimi alanında faaliyet gösteren toplam 40 firma ile görüşülerek, tamamının ankete katılımlarının sağlanması amaçlanmıştır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Anket çalışmalarında sürekli olarak değişkenlerin geçmişteki belli bir zaman dilimindeki değişiklikleri gösteren zaman serisi ile tüketici ve firmaların belli bir andaki verilerinin gözlemlenen durumlarını ortaya koyan yatay kesit verileri kullanılır (Uygur, 2001: 102). Bu çalışmada 2010 yılı Mart ayı itibariyle kömür üretimi alanında faaliyet gösteren firmaların ekonomik sorunlar karşısında ekonomik reflekslerini, finansal yapılaşma ve kurumsallaşma düzeyinin ortaya konulması ve geleceğe yönelik beklentilerinin bilinmesi amacıyla yatay kesit veri türü kullanılmıştır.

2.4. Anket Uygulaması Aşamaları ve Analizi

Şırnak ilinde kömür üretimi alanında faaliyet gösteren firmaların ekonomik sorunlar ve krizler karşısında üretim, yurtiçi satış ve istihdam düzeylerindeki değişmelerle gelecek döneme ilişkin iktisadi beklentilerini açıklamaya yönelik bu anket çalışmasının amacı, önemi, kapsamı, nasıl doldurulacağı firma sahiplerine ayrıntılı olarak anlatıldıktan sonra, 2010 yılı Mart ayında geri alınacağı belirtilerek Ocak ayında teslim edilmiştir. Mart ayında ise anket formları kontrol edilerek ve doldurulması eksik olan yerler tamamlatarak geri alınmıştır. Anket formlarında bilgiler MS Office Excel programına girilmiş,

sonra Statistical Package for Social Sciences 15.0 programı (SPSS- Sosyal Bilimler İstatistik Paketi) kullanılarak incelenmiştir. Çözümleme tekniği olarak, frekans tabloları, çapraz tablolar, grafikler, anova testi, bağımsız örneklem t testi, ki kare testi, korelasyon analizi kullanılmıştır. 2 farklı grubun karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi kullanılarak grupların ortalamaları karşılaştırılmış ve anlamlı fark olup olmadığı tespit edilmiştir. 2 den fazla grubun karşılaştırılmasında Anova Testi kullanılarak grupların belli konuya ilişkin ortalamaları karşılaştırılmış ve anlamlı fark olup olmadığı tespit edilmiştir. İki değişken arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla ki kare testinden yararlanılmıştır. İki ya da daha fazla sayısal değişken arasında anlamlı ilişki olup olmadığını belirlemek için korelasyon analizi yapılmıştır.

2.5. Güvenirlilik Analizi

Anket sorularına ilişkin yapılan güvenilirlik analizinde hesaplanan Cronbach's Alpha değeri 0,715'tir. Bu sonuca göre anket soruları güvenilir düzeydedir. Bununla beraber güvenilirliği düşüren ve araştırmadan çıkarılması gereken bir soruya rastlanmamıştır.

3. ŞIRNAK'TA KÖMÜR ÜRETİMİYLE UĞRAŞAN FİRMALARA MALİ VE KURUMSALLAŞMA AÇISINDAN GENEL BAKIŞ

Şirnak ilinde kömür üretimiyle uğraşan firmaların ekonomik sorunları, krizler karşısındaki davranışları, finansal yapılanma ve kurumsallaşma düzeyinin ortaya konulması ve geleceğe yönelik beklentilerini göz önüne konulması amacıyla uygulanan anket çalışması elde edilen verilere göre değerlendirilmiştir.

3.1. Anket Uygulamasına Katılımın Değerlendirilmesi

Firma sahiplerinin yapılan anket çalışmasına katılımlarını gösteren bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Şırnak'ta Kömür Üretiminde Faaliyet Gösteren Firmaların Anket Uygulamasına Katılımı

Şırnak	Faal Firma Say.	%	Ankete Katılan Firma Say. (Ad)	%	Ankete Katılmayan F. Say. (Ad)	%
	40	100	36	90,0	4	10,0

Tablo 1’de görüldüğü gibi bu anket uygulamasında 2010 yılı Mart ayı itibariyle Şırnak’ta kömür üretimi alanında faaliyet gösteren 40 firmanın tamamına ulaşılmıştır. Bu firmaların 36’sı (% 90,0) anket uygulamasına katılırken, geri kalan 4 firma (% 10,0) ise bu tür anket uygulamalarının iktisadi sorunlarının çözümüne olumlu bir katkı sağlamayacağı ve firmalarının ekonomik yapısıyla ilgili bilgi vermek istemediklerinden ankete katılmamışlardır.

3.2. Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerilerine Göre Dağılımı

Şırnak’ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların sorunları ve çözüm önerileri itibariyle elde edilen veriler aşağıdaki Tablo’da gösterilmektedir.

Tablo 2. Firmaların Sorunları ve Çözüm Önerileri

Sorunlar	Rödevans Oranı Yüksekliği	Enerji Giderleri Yüksekliği	Teşviklerin Olmaması	Çözüm Önerileri	Rödevans Oranı Düşürülmeli	Enerji Giderleri Düşürülmeli
Firma Say. (%)	20 (55,6)	13 (36,1)	3 (8,3)	Firma Say. (%)	21 (58,3)	15 (41,7)

Tablo 2’de görüldüğü gibi 20 firma (% 55,6) en önemli sorun olarak yeraltı kaynaklarının işletilmesi ve kâr payı şeklinde ifade edilen Rödevans (Rödevans, Vikipedi Özgür Ansiklopedi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6devans>, E.T.: 08.06.2010) Oranının, 13 firma (% 36,1) Enerji Giderlerinin Yüksekliğini, 3 firma (% 8,3) Teşviklerin Yetersizliğini ifade etmiş, çözüm önerileri ise sorunlara paralel olarak 21 firma (% 58,3) Rödevans Oranının Düşürülmesini, 15 firma ise (% 41,7) enerji giderlerinin düşürülmesinin gerekliliğini

belirtmiştir. Bu sonuçlara göre devletin pozitif ayrımcılık yaparak firmalara, sıkı bir denetleme koşuluyla rödevans ve enerji maliyetlerini düşürmek amacıyla mali destek sağlamalıdır. Firmalara sağlanan teşviklerin Şırnak'a ekonomik açıdan yansımaları, daha fazla asfaltit rezervlerinin çıkarılması ve üretilmesine bağlı olarak başta işsizlik sorununun önemli ölçüde azaltılması yanında, bölgenin tüm sosyal sorunlarının çözümünü hızlandıracaktır.

3.3. Firmaların Üretim, Satışlar, İstihdam ve Beklentilerine Göre Dağılımı

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların üretim, satış, istihdam ve 2010-2012 dönemi beklentileri itibariyle elde edilen veriler aşağıdaki Tablo'da gösterilmektedir.

Tablo 3. Firmaların Üretim, Yurtiçi Satış, İstihdamı 2009 ve 2010-12 Dönemi Beklentileri

İktisadi Konular	2009			Beklenti (2010-12)	Artacak	Aynı Kalacak	Azalacak
	Arttı	Aynı Kaldı	Azaldı				
Üretim	11	25	-	Üretim	31	5	-
Yurtiçi Satış	11	25	-	Yurtiçi Satış	31	3	2
İstihdam	9	24	3	İstihdam	31	5	-

Tablo 3'te görüldüğü gibi 11 firmanın (% 30,6) üretimini artırıp, 25 firmanın (% 69,4) üretiminin aynı kalması ve azalma göstermemesi, aynı şekilde yurtiçi satış ve istihdamdaki değişikliklerin üretimle paralellik göstermesi, son iki yıla göre (2007-2008) ekonomik açıdan ciddi derecede kötü bir ekonomik süreç içinde olmadıklarını, 2010-2012 dönemi için ise 31 firmanın (% 86,1) üretim, yurtiçi satışlar ve istihdam düzeyinin artacağını ve sadece toplam 5 firmanın (% 13,9) aynı kalacağını ve azalacağını belirtmesi, asfaltit üretiminin Şırnak için ne kadar önemli olduğunu net olarak ortaya koymaktadır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, asfaltit üretiminin Şırnak ekonomisine olan katkısının yeterliliğinin olması gereken düzeyde olup olmadığıdır. Konuya bu açıdan bakınca devletin asfaltit üretimiyle uğraşan firmaları mali açıdan desteklemesine bağlı olarak mevcut kömür rezervinin üretiminin artırılması, ilin en önemli sorunu olan işsizliği önemli boyutta çözeceği muhakkaktır.

3.4. Firmaların Kapasite Kullanım Oranları Göre Dağılımı

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların son 5 yıllık ortalama kapasite kullanım oranları itibariyle elde edilen veriler aşağıdaki Tablo'da gösterilmektedir.

Tablo 4. Firmaların Kapasite Kullanım Oranları

Kap.Kul.Or. (%)	0-30	31-50	51-60	61-70	71-80	81-90	91-100
Firma Sayısı (%)	-	3 (8,3)	10 (27,8)	11 (30,6)	2 (5,6)	5 (13,9)	5 (13,9)

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde % 80'in altında kapasite kullanım oranı ile çalışan 26 firma (% 72,2) varken, % 80'in üzerinde kapasiteyle çalışan sadece 10 firmanın (% 27,8) bulunması, asfaltit üretimiyle uğraşan firmaların eksik kapasitede çalıştıklarından dolayı Şırnak ekonomisine üretim ve istihdam açısından olması gereken düzeyde katkı yapmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Yani firmaların büyük bir kısmının orta ve düşük kapasite düzeyinde faaliyet göstermeleri, bu firmaların üretim, yurtiçi satış ve istihdamla ilgili bir ekonomi politikalarının olmadığını göstermektedir. Bu olumsuz durumdan kurtulmak için firmaların işletme, finans, pazarlama gibi konularda eğitim görmeleri yanında, devletten asfaltiti, çıkarımından kullanılabilir duruma gelinceye kadar geçen tüm süreci kapsayan teşvik kapsamına aldirmayı sağlamaları, istidam edilen her personel için sigorta, vergi gibi avantajlardan faydalanmaları gerekmektedir. Bunun için Şırnak'ta bu konuyla ilgili bir kamuoyu oluşturularak, asfaltitle ilgili tüm sorunlar siyasi karar mekanizmasına uygun bir şekilde sunulmalıdır. Görev burada yine Ticaret ve Sanayi Odası başta olmak üzere Şırnak'taki kamu ve sivil toplum kuruluşlarına düşmektedir. Şırnak ekonomisi için adeta altın bir bilezik olan Asfaltit'in gerektiği değerlendirilememesi, başta Şırnak'ın işsizlik sorunu olmak üzere tüm sosyal sorunların devam etmesinin başlıca sebebi olacaktır.

3.5. Firmaların İyileşme Sağladıkları Alanlara Göre Dağılımı

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların son 5 yılda iyileşme gösterdikleri alanlar itibariyle elde edilen veriler Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5. Firmaların Son 5 Yılda İyileşme Sağladığı Alanlar

Faaliyet Alanları	Yeniden Yapılandırık	Yeni Ürün Geliştirdik	Ürün Kalitesini Yükselt.
Firma Sayısı (%)	14 (38,9)	4 (11,1)	18 (50,0)

Tablo 5'e göre veriler incelendiğinde 14 firmanın (% 38,9) yeniden yapılandıklarını, 4 firmanın (%11,1) yeni ürün geliştirdiklerini ve 18 firmanın (% 50) ise ürün kalitesini yükselttiklerini belirtmeleri, firmaların dünya pazarlarında rekabet edebilmelerinin ancak yatırım yapmakla mümkün olduğunu anladıklarını göstermesi bakımından sevindirici bir gelişme olarak değerlendirmek mümkünken, firmalar tarafından sürekli büyümelerinin yolunun Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge), eğitim, insan kaynaklarına yatırım yapmakla sağlanacağına anlaşılabilmesi ve bu alanlara yatırım yapmaması, firmaların düşünsel olarak ulusal ve uluslararası rekabette bu kavramların önemini anlayamadıklarını göstermektedir. Burada yapılması gereken başta sivil ve kamu toplum kuruluşları ile firma sahipleri olmak üzere tüm çalışanların ciddi bir eğitim sürecinden geçirilerek, düşünce ufuklarının açılması, ulusal ve uluslararası rekabette daha başarılı olabilecek konuma gelmelerinin sağlanmasıdır.

3.6. Firmaların Sermaye Oluşumu ve Karlılık Değişimi (2000-2010)

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların sermaye oluşumu ve karlılık değişimleri itibariyle elde edilen veriler Tablo 6'de gösterilmektedir.

Tablo 6. Firmaların Sermaye Oluşumu ve Karlılık Değişimlerine Göre Dağılımı

Yatırım Kaynakları	Firma Sayısı	%	Karlılık Durumu	Arttı	Azaldı	Aynı Kaldı	Zarar
Özvarlık	25	69,4	Firma Say. (%)	14 (50,0)	3 (10,7)	8 (28,6)	3 (10,7)
Leasing	8	22,2					
Özvarlık-Leasing	3	8,4					

Yukarıdaki tabloda görüldüğü kömür üretimi alanında faaliyet gösteren firmaların önemli bir kısmının (25 firma / % 69,4) sermayelerini öz sermayesinin oluşturması ve leasing gibi ekonomik açıdan büyümelerini sağlayabilecek iktisadi kaynaklara fazla sıcak bakmadıklarını, banka gibi ekonomik kuruluşların olanaklarından yararlanmak istemediklerini göstermektedir. Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası firmaların, banka ve diğer kamu kuruluşlarının (KOSGEB gibi) ekonomik kaynaklarından daha fazla faydalanmalarını ve daha kısa sürede büyümelerini temin için bu konularda eğitim seminerleri düzenlemeli, firmalarla banka ve kamu kurumlarının karşılıklı işbirliğini artırılması için yoğun çaba göstermelidir.

3.7. Firmaların Finansman Temini ve Yatırımları

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların finansman temini ve yaptıkları yatırım türleri itibariyle elde edilen veriler Tablo 7'de gösterilmektedir.

Tablo 7. Firmaların Finansman Temini ve Yatırım Türlerine Göre Dağılımı

Firmaların Finansman Sorunu Var mı ?	Evet	Hayır	Yatırım Türü	Yatırım Yapmadık	Yeni Yatırma Girdik	Sanayileşme Yatırımı Yaptık
Firma Sayısı (%)	22 (%61,1)	14 (%38,9)	Firma Sayısı	25 (% 69,4)	8 (% 22,2)	3 (% 8,3)

Tablo 7'de görüldüğü gibi yaklaşık her üç firmadan ikisinin finansman sorununun (22 firma / % 61,1) bulunması, 25 firmanın (% 69,4) yatırım yapmaması, firmaların içinde buldukları ekonomik sıkıntılardan çıkış noktasında sıkıntı içinde olduklarını, önlerinde firmaları yönlendirecek kurumlarla işbirliği içinde olmadıklarını göstermektedir. Yukarıda belirtildiği gibi firmaların sermaye olanaklarını artıracak, onların düşünce ufuk ve vizyonlarını genişletecek girişimlerin yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Burada görev yine başta Şırnak ve Ticaret Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Üniversite olmak üzere Şırnak'taki tüm kamu kurum ve kuruluşlarına düşmektedir. Bu konularda başarıya ulaşılması kısa, orta ve uzun vadede başta istihdam olmak üzere tüm sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde başlıca rolü oynayacaktır.

3.8. Firmaların İktisadi Durumlarına İlişkin Veriler Değişik Konularda Davranışları

Şırnak'ta kömür üretiminde faaliyet gösteren firmaların, bazı ekonomik yaklaşımları itibariyle verdikleri yanıtlara göre elde edilen veriler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 8. Firmaların Çeşitli İktisadi ve Eğitime Olan İhtiyaçlarına Göre Dağılımı

İktisadi Konular	Evet	Hayır	İhtiyaç Duyulan Eğitim Konuları	Evet	Hayır
Firma Hizmet İçi Eğitim Veriyor mu?	4	32	İnsan Kaynakları	33	3
Firma Eğitim Semineri Veriyor mu?	-	36	Finansman	36	-
Firma Ar-Ge Yatırımı Yapıyor mu?	3	33	Personel Yönetimi	36	-
Firma İhracat Yapıyor mu?	-	36	Üretim Yönetimi	36	-
Firma İthalat Yapıyor mu?	-	36	Muhasebe	36	-
Firma Yurt İçi Teşvik Kredisi Alıyor mu?	-	36	Üst Yönetim	33	3
Firma Yurt Dışı Teşvik Kredisi Alıyor mu?	-	36	Pazarlama	35	1
Firma Ulusal Fuarlara Katılıyor mu?	7	29	Satış Sonu Destek	30	6
Firma Uluslararası Fuarlara Katılıyor mu?	-	36	İthalat	36	-
Firma'nın Yabancı Ortaklığı Var mı?	-	36	İhracat	36	-
Firmanın Yabancı Ortaklığa Bakışı Olumlu mu?	33	3	Kalite Yönetimi	32	4
Üniversite-Sanayi İşbirliği Gerekli mi?	33	3	Kriz Yönetimi	36	-
Üniversite-Sanayi İşbirliği Yeterli mi?	-	36	Maliyet Muhasebesi	34	2
Yurtiçi Yatırım Yapmayı Düşünüyor mu?	17	19	Eğitime Ayrılan Mali Kaynak Gereksiz mi?	-	36
Yurtdışı Yatırım Yapmayı Düşünüyor mu?	-	36	Eğitim Firmanın Sorunlarını çözer mi?	35	1
Firmanın İşyeri Sigortası var mı?	-	36	Firmanın Eğitim Seminerlerine İhtiyacı Var	36	-
Üniversite Mezunları Yeterli mi?	3	33			

Tablo 8’de görüldüğü gibi Şırnak’ta asfaltit üretimiyle uğraşan firmaların tamamına yakını, hizmet içi eğitim vermesi, Ar-Ge yatırımı yapması, ihracat-ithalat gerçekleştirilmesi, yurtiçi-yurtdışı teşviklerden yararlanması, ulusal-uluslararası fuarlara katılması, yabancı ortaklığın olması, yabancı ortaklığa bakış açısı, üniversite-sanayi işbirliğinin gerekliliği-yeterliliği, yurtiçi-yurtdışında yatırım yapması, işyeri sigortasının ve şehirdeki üniversite mezunlarının yeterli olması açılarından incelendiğinde, firmaların hemen tamamının, kurumsallaşmış firmalarda bulunması gerekli özellikleri barındırmadıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte aynı firmaların hizmet içi eğitim, insan kaynakları, finansman, pazarlama, kriz yönetimi, muhasebe-finans, üretim yönetimi, dış ticaret, toplam kalite yönetimi alanlarında eğitim seminerlerinin verilmesinin gerekliliğini ve eğitime ayrılan mali kaynakların yeterliliği, eğitimin gerekliliği ve eğitimin sorunları çözeceği ile ilgili sorulara firmaların tamamına yakınının olumlu yanıtlar vermesi en azından sorunlarını bildiklerini göstermesi açısından olumlu bir veri iken, uzun yıllardan beri bu konularda bir girişimde bulunulmaması da düşündürücüdür. Bu konuda başta Ticaret ve Sanayi Odası ve Üniversite olmak üzere tüm kamu ve sivil toplum kuruluşları birlikte, yukarıda belirtilen alanlarda firmaları bilinçlendirecek çalışmalar yapmalı, Şırnak’ın ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesi için “ortak akıl” etrafında toplanılması sağlanmalıdır. Aksi takdirde Şırnak için adeta altın bir hediye olan kömür (asfaltit) madeninin, şehrin başta iktisadi (işsizlik) olmak üzere tüm sorunları çözme kapasitesi değerlendirilememiş olacaktır ki bunun da sorumlusu tüm Şırnaklılardır.

3.9. Firmaların Ekonomik Durumlarla İlgili Çapraz İlişkiler

Firmalarla çeşitli iktisadi açılardan yapılan çapraz ilişkiler sonucu elde edilen veriler ve sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Firmanın kapasite kullanım oranı, firmanın üretim beklentilerini etkiler mi?

Tablo 9. Ki Kare Testi: Firmaların Kapasite Kullanım Oranı - Üretim Beklentileri

Pearson Ki-Kare/ Pearson Chi- Square	Değer/ Value	Serbestlik Derecesi/ Df	Anlamlılık Değeri/ Asymp. Sig. (2-sided)
	8,408	5	0,135

Yapılan ki kare testi sonucunda ki kare değeri=8,408 ve anlamlılık sütunundaki p değeri= 0,135>0,05 olarak hesaplanmıştır.Yani firmanın kapasite kullanım oranı, firmanın üretim beklentilerini etkilememektedir..($\alpha=0,05$)

5 yıllık dönemde farklı faaliyetlerde bulunan firmalar arasında, üretim beklentisi bakımından anlamlı bir fark var mı?

Tablo 10. Firmaların Son Beş Yıldaki Yapılanmaları ile Üretim Beklentileri

Firmaların Yapılanması- Üretim Beklentileri	Firma Sayısı/ N	Ortalama/ Mean	Standart Sapma/ Std. Deviation
Yeniden yapılandık	14	2,7857	0,42582
Yeni ürün geliştirdik	4	3,0000	0,00000
Ürün kalitesi yükseldi	18	2,8889	0,32338
Total	36	2,8611	0,35074

Anova Testi

Tablo 11. Firmaların Son Beş Yıldaki Yapılanmaları İle Üretim Beklentileri

Firmaların Yapılanmaları- Üretim Beklentileri	Kareler Toplamı/ Sum of Squares	Serbestlik Derecesi/ Df	Kareler Ortalaması/ Mean Square	Hesaplanan F Değeri/ F	Anlamlılık Değeri/ Sig.
Gruplar Arası/ Between Groups	0,171	2	0,085	0,681	0,513
Grup İçi/ Within Groups	4,135	33	0,125		
Toplam/ Total	4,306	35			

Yapılan varyans analizi sonucunda tablo incelendiğinde anova testine ilişkin F değeri = 0,681 ve anlamlılık sütunundaki p değeri= 0,513 > 0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani, 5 yıllık dönemde farklı yapılanma faaliyetlerde bulunan firmalar arasında, üretim beklentisi bakımından anlamlı bir fark yoktur. ($\alpha=0,05$)

Eğitim düzeyi ile Firmaların TSE, ISO 9000 gibi belgelere sahip olup olmamayı etkiler mi?

Tablo 12. Ki Kare Testi: Firma Sahiplerin Eğitim Düzeyleri ile Kalite Belgelerine Sahiplik

Pearson Ki-Kare/ Pearson Chi- Square	Değer/ Value	Serbestlik Derecesi/ Df	Anlamlılık Değeri/ Asymp. Sig. (2-sided)
	3,152	2	0,207

Yapılan ki kare testi sonucunda ki kare değeri=3,152 ve anlamlılık sütunundaki p değeri=0,207 > 0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani, eğitim düzeyi, TSE, ISO gibi kalite belgelerine sahip olup olmamayı etkilememektedir. ($\alpha=0,05$)

Eğitim düzeyi, hizmet içi eğitim yapılıp yapılmaması konusunu etkilemekte midir?

Tablo 13. Ki Kare Testi: Firmaların Eğitim Düzeyi – Hizmet İçi Eğitimin Yapılması

Pearson Ki-Kare/ Pearson Chi-Square	Değer/ Value	Serbestlik Derecesi/ Df	Anlamlılık Değeri/ Asymp. Sig. (2-sided)
	1,191	2	0,551

Yapılan ki kare testi sonucunda ki kare değeri=1,191 ve anlamlılık sütunundaki p değeri=0,551>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani eğitim düzeyi, hizmet içi eğitim yapılıp yapılmaması konusunu etkilememektedir. ($\alpha=0,05$)

Hizmet içi eğitim faaliyetinde bulunup bulunmama ile Ar-Ge çalışmalarında bulunup bulunmama arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Tablo 14. Ki Kare Testi: Firmaların Hizmet İçi Eğitim Faaliyeti – Ar-Ge Yatırımları

Pearson Ki-Kare/ Pearson Chi-Square	Değer/ Value	Serbestlik Derecesi/ Df	Anlamlılık Değeri/ Asymp. Sig. (2-sided)
	1,636	1	0,201

Yapılan ki kare testi sonucunda ki kare değeri=1,636 ve anlamlılık sütunundaki p değeri=0,201>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani hizmet içi eğitim faaliyetinde bulunup bulunmama ile, Ar-Ge çalışmalarında bulunup bulunmama arasında anlamlı bir ilişki yoktur. ($\alpha=0,05$)

Yurtiçi teşvik kredisinden yararlanıp yararlanmayan işletme sahipleri arasında, Şirnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 15. Ticaret ve Sanayi Odasının Çalışmalarından Memnuniyet ile Yurtiçi Teşviklerden Yararlanma

Ticaret ve Sanayi Odası Çalışmalarından Firmaların Memnuniyeti-Yurtiçi Teşviklerden Yararlanma	Firma Sayısı / N		Ortalama / Mean	Standart Sapma/ Std. Deviation
	Evete	Hayır	2,0952	0,30079
	21	15	2,0667	0,25820
Toplam/Total	36			

Bağımsız Örneklem Testi - Independent Samples Test

Tablo 16. Ticaret ve Sanayi Odasının Çalışmalarından Memnuniyet ile Yurtiçi Teşviklerden Yararlanma

İstatistik Değerleri		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		Hesaplanan Değer /F	Anlamlılık Değeri/Sig	t testi değeri/t	Serbestlik Derecesi/df	Anlamlılık Değeri/Sig. (2-tailed)	Ortalama Fark/Mean Difference	Standart Hata Farkı/Std. Error Difference	Güven Aralığı/95% Confidence Interval of the Difference	
Ticaret ve Sanayi Odası Çalışmaları Yurt İçi Teşviklerden Yararlanma	Equal variances assumed	0,362	0,552	0,298	34	0,768	0,02857	0,09602	-0,16656	0,22371
	Equal variances not assumed			0,305	32,754	0,762	0,02857	0,09356	-0,16183	0,21897

Yapılan t testi sonucunda t değeri=0,298 ve p değeri=0,768>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani yurtiçi teşvik kredisinden yararlanıp yararlanmayan işletme sahipleri arasında, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark yoktur.

Ulusal fuarlara katılıp katılmayan işletme sahipleri arasında, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 17. Ticaret ve Sanayi Odasının Faaliyetlerinden Memnuniyet İle Ulusal Fuarlara Katılım

Tic. ve San. Odası Çalış. Memnuniyet ile Ulusal Fuarlara Katılım	Firma Sayısı/N		Ortalama/Mean	Standart Sapma/ Std.Deviation
	Evet	Hayır	2,1111	0,3333
	9	27	2,0741	0,2669
Toplam/Total	36			

Bağımsız Örneklem Testi - Independent Samples Test

Tablo 18. Ticaret ve Sanayi Odasının Faaliyetlerinden Memnuniyet ile Ulusal Fuarlara Katılım

Değerler		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		Hes. Değer/F	Anlamlılık Değ./Sig	t testi değeri/t	Serbestik Derecesi/df	Anlamlılık Değeri/Sig. (2- tailed)	Ortalama Fark/Mean Difference	Standart Hata Farkı/Std. Error Difference	Güven Aralığı/ 95% Confidence Interval of the Difference	
Tic. ve San. Odası Çalış. ile Ulusal Fuarlara Kat.	Equal variances assumed	0,444	0,510	0,339	34	0,737	0,03704	0,10928	-0,18505	0,25912
	Equal variances not assumed			0,303	11,621	0,768	0,03704	0,12241	-0,23063	0,30471

Yapılan t testi sonucunda t değeri=0,339 ve p değeri=0,737>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani ulusal fuarlara katılıp katılmayan işletme sahipleri arasında, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark yoktur.

TSE, ISO 9000 v.b. belgelere sahip olan ve olmayan işletme sahipleri arasında, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 19. Ticaret ve Sanayi Odasının Çalışmalarından Memnuniyet ile Kalite Belgelerine Sahiplik

Ticaret ve Sanayi Odası Çalışmaları ile Kalite Belgelerine Sahiplik	Firma Sayısı / N		Ortalama / Mean	Standart Sapma/ Std. Deviation
	Evet	Hayır	2,0000	0,0000
	5	31	2,0968	0,30054
Toplam/Total	36			

Bağımsız Örneklem Testi - Independent Samples Test

Tablo 20. Ticaret ve Sanayi Odasının Çalışmalarından Memnuniyet ile Kalite Belgelerine Sahiplik

İstatistik Değerleri		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		Hesaplanan Değer/F	Anlamlılık Değer/Sig.	t testi değeri/t	Sebestlik Derecesi/df	Anlamlılık Değeri/ Sig. (2-tailed)	Ortalama Fark/Mean Difference	Standart Hata Farkı/ Std. Error Difference	Güven Aralığı/95% Confidence Interval of the Difference	
Tic. ve San.O. Çal. ile Kalite Belge lerine sah.	Equal variances assumed	2,539	0,120	-0,711	34	0,482	-0,09677	0,13605	-0,37327	0,17972
	Eq. Var. not assumed			-1,793	30,000	0,083	-0,09677	0,05398	-0,20701	0,01346

Yapılan t testi sonucunda t değeri=-0,711 ve p değeri=0,482>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani TSE, ISO 9000 gibi belgelere sahip olan ve olmayan işletme sahipleri arasında, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası'nın faaliyetlerine ilişkin memnuniyet düzeyi bakımından anlamlı bir fark yoktur.

Farklı eğitim düzeyine sahip işletme sahipleri arasında, yabancı ortaklığa bakış açısı bakımından anlamlı bir fark var mıdır?

Tablo 21. Farklı Eğitim Düzeyleri ile Yabancı Ortaklığa Bakış

Farklı Eğitim Düzeyleri ile Yabancı Ortaklığa Bakış	Firma Sayısı/N	Ortalama / Mean	Standart Sapma/ Std. Deviation	Standart Hata/ Std. Error	Güven Aralığı/ 95% Confidence Interval for Mean		En Düşük/ Minimum	En Yüksek/ Maximum
Düz Lise	18	3,1667	0,38348	0,09039	2,9760	3,3574	3,00	4,00
İlkokul	11	3,0000	0,00000	0,00000	3,0000	3,0000	3,00	3,00
İlköğretim	7	3,0000	0,00000	0,00000	3,0000	3,0000	3,00	3,00
Toplam/Total	36	3,0833	0,28031	0,04672	2,9885	3,1782	3,00	4,00

Anova Testi

Tablo 22. Farklı Eğitim Düzeylerindeki Firma Sahipleri ile Yabancı Ortaklığa Bakış

Farklı Eğitim Düzeylerindeki Firma Sahipleri-Yabancı Ortaklığa Bakış	Kareler Toplamı/Sum of Squares	Serbestlik Derecesi/df	Kareler Ortalaması/Mean Square	Hesaplanan F Değeri/F	Anlamlılık Değeri/Sig.
Gruplar Arası / Between Groups	0,250	2	0,125	1,650	0,208
Grup İçi / Within Groups	2,500	33	0,076		
Toplam / Total	2,750	35			

Yapılan varyans analizi sonucunda tablo incelendiğinde anova testine ilişkin F değeri = 1,650 ve anlamlılık sütunundaki p değeri=0,208>0,05 olarak hesaplanmıştır. Yani farklı eğitim düzeyine sahip işletme sahipleri arasında, yabancı ortaklığa bakış açısı bakımından anlamlı bir fark yoktur. ($\alpha=0,05$)

Yukarıdaki firmalarla ilgili yapılan çapraz ilişkilerden elde edilen verilerin firmaların aleyhine olmak üzere anlamlı çıkmaması firma sahiplerinin, sahip oldukları potansiyeli kullanmadıklarını veya bu potansiyelden haberleri olmamalarıyla açıklanabilir. Ticaret ve Sanayi Odası, üniversite gibi kurumlar, firmaları teşvik, kredi, yabancı ortaklık, Ar-Ge, ulusal ve uluslararası fuarlara katılım, Ticaret Odası'nın firmalar için işlevi gibi konuların önemini ve

firmalara kısa, orta ve uzun vadede yapacağı katkıların kavranmasının sağlanması için seminerler vasıtasıyla bilgilendirmelidir. Bu sayede firmaların ekonomik açıdan potansiyelleri artacak, ekonomik büyümeleri sürekli hale gelecek ve tüm bunlara paralel olarak Şırnak'ın ekonomik sorunları (istihdam) başta olmak üzere terör ve etnik kökene dayanan sosyal ve kültürel sorunlarının çözümü de sağlanmış olacaktır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Şırnak ilinde faaliyet gösteren 36 adet maden işletmesiyle yapılan bu çalışmada, işletme sorunlarının rödevans ve enerji giderlerinin yüksek olduğu öne çıkan başat sorunlar arasında görülmektedir. Bu sorunların aşılabilmesi için devletin sıkı denetimler eşliğinde rödevans ve enerji maliyetlerini düşürmesi için adım veya adımlar atması gerekmektedir. Bu da üretimin artması ve dolayısıyla işsizliğin azalması şeklinde olumlu sonuçlar alınmasına yardımcı olabilir.

Söz konusu işletmelerde, 11 firmanın (% 30,6) üretimini artırıp, 25 firmanın (% 69,4) üretiminin aynı kalması ve azalma göstermemesi, aynı şekilde yurtiçi satış ve istihdamdaki değişikliklerin üretimle paralellik göstermesi, son iki yıla göre (2007-2008) ekonomik açıdan ciddi derecede kötü bir ekonomik süreç içinde olmadıklarını, 2010-2012 dönemi için ise 31 firmanın (% 86,1) üretim, yurtiçi satışlar ve istihdam düzeyinin artacağını ve sadece toplam 5 firmanın (% 13,9) aynı kalacağını ve azalacağını belirtmesi, asfaltit üretiminin Şırnak için ne kadar önemli olduğunu net olarak ortaya koymaktadır. Burada üzerinde durulması gereken nokta, asfaltit üretiminin Şırnak ekonomisine olan katkısının yeterliliğinin olması gereken düzeyde olup olmadığıdır. Konuya bu açıdan bakınca devletin asfaltit üretimiyle uğraşan firmaları mali açıdan desteklemesine bağlı olarak mevcut kömür rezervinin üretiminin artırılması, ilin en önemli sorunu olan işsizliği önemli boyutta çözeceği muhakkaktır.

Kapasite kullanım oranlarına bakıldığında, firmaların % 30,6'sının % 61-70 oranları arasında kapasite kullandığı şeklindedir. Aynı zamanda bu orana çok yakın olan %27,8 'lik kısmın da % 51-60 oranında kapasiteyle çalıştığı görülmektedir. Diğer firmalar daha düşük kapasitelerle faaliyetlerini devam ettirmektedir. Bu bağlamda genel itibariyle firmalar düşük ya da orta kapasite oranlarıyla çalışmaktadır. Bu da işletmelerin belirli bir ekonomi politikasından yoksun olduğunu göstermektedir. Yapılması gerekenler söz konusu işletmelerin birçok alanda eğitim görmesi ve devletten teşvik yardımlarının alınmaya çalışılmasıdır.

Firmaların sermaye oluşumlarının ise genel itibariyle özkaynak şeklinde olduğu çıkan sonuçlar arasındadır. Bu bağlamda, işletmelerin genel olarak finans bilgisinden yoksun olmaları ve kredi gibi yabancı kaynaklardan yararlanmak istememeleri böyle bir sonucun varlığını ortaya çıkarmıştır.

Söz konusu işletmelerin yarıdan fazlası finansman sorunuyla boğuşmaktadır. Yine işletmelerin yarıdan fazlası yeni yatırımlar yapmamaktadır. Ancak % 22,2'lik bir oran yatırım yaptığını belirtmiştir. Burada yeni yatırımlar ve finansman sorunları için devletten teşvik yardımlarının alınması aynı zamanda modern finans anlayışının benimsenebilmesi için uzman kişiler tarafından eğitimlerin verilmesi gerekmektedir.

Aynı zamanda işletmelerin genel itibariyle iktisadi ve eğitim durumları bakıldığında kurumsallaşma yolunda ilerleyen işletmeler olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Ancak söz konusu işletmelerin bu durumda devam etmemeleri için her türlü eğitime açık olduklarını da belirtmeleri sevindirici bir olaydır.

Söz konusu işletmelerle ilgili çapraz ilişkiler ile ilgili birçok sonuç ortaya çıkmış ama tümü işletmelerin aleyhine bir durum olarak görünmektedir. Firma sahiplerinin, sahip oldukları potansiyeli kullanmadıklarını veya bu potansiyelden haberdar olmadıkları anlaşılmaktadır. Ticaret ve Sanayi Odası, üniversite gibi kurumlar, firmaları teşvik, kredi, yabancı ortaklık, Ar-Ge, ulusal ve uluslararası fuarlara katılım, Ticaret Odası'nın firmalar için işlevi gibi konuların önemini ve firmalara kısa, orta ve uzun vadede yapacağı katkıların kavranmasının sağlanması için seminerler vasıtasıyla bilgilendirmesi gerekmektedir. Dolayısıyla firmaların ekonomik açıdan potansiyelleri artacak, ekonomik büyümeleri sürekli hale gelecektir.

Ayrıca, küçük rezervli kömür yataklarının bölgesel enerji üretim tesislerinde değerlendirilmesi için gerekli çalışmaların yapılması büyük oranda çözüme katkı yapabilecektir. Tüm bunlara paralel olarak Şırnak'ın ekonomik sorunları (istihdam) başta olmak üzere terör ve etnik kökene dayanan sosyal ve kültürel sorunlarının çözümüne katkı sağlanmış olunacaktır.

KAYNAKÇA

- Apaydın, Fahri (2008), “Kurumsallaşmanın Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Performansına Etkileri” ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 7.
- Aydın, Yusuf (2000), “Modern Teknolojiyle Donatılan Park Teknik Çayırhan Kömür İşletmesinin Tanıtılması” Türkiye 12. Kömür Kongresi Bildiriler Kitabı, Zonguldak, 23-26 Mayıs.
- Bilici, Nilgün, “Erzurum Alt Bölgesindeki KOBİ’lerin Mevcut Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri”, <http://e-dergi.atauni.edu.tr/index.php/SBED/article/view/449/442>.
- Oygür Vedat “Madencilik Sektörü Nasıl Desteklenebilir?”, www.jmo.org.tr
- Özgen, Hüseyin, v.d., “Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Uluslararası Pazarlara Açılmada Karşılaştıkları Temel Yönetim Sorunları”, <http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/ead/tanitimkoordinasyondb/kobisay/i9.doc>.
- Tamzok, Nejat, “Küresel Politikalar ve Türkiye Madencilik Sektörü”, s. 5, 14. Türkiye Kömür Kongresi, Zonguldak, 02-04 Haziran 2004
- Uygur, Ercan (2001), Ekonomi Yöntem ve Uygulama, Ankara, İmaj Yayıncılık.
- Rödevans, Vikipedi Özgür Ansiklopedi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/R%C3%B6devans>,
- TKİ (Türkiye Kömür İşletmeleri), 2010-2014 Stratejik Plan Hazırlık Programı, , www.tki.gov.tr, Aralık 2008
- <http://www.parkelektrik.com.tr>.